

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Nicolai Cavssini Trecensis, E Societate Iesv, De Eloqventia
Sacra Et Hvmana Libri XVI**

Caussin, Nicolas

Coloniae Agrippinae, 1634

19. De Popularibus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70090](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70090)

scientia Dei, de prædestinatione, de libero decreto, & cæteras huiusmodi quæstiones, de quibus late, quasi in ipsa schola differunt. Nam & varietatem sententiarum tum verorum, tum iuorum explicant, confutant aliena, sua confirmant, exhibent etiam verba scholæ in alieno idiomate peregrina, & horrida, quæ omnia tam fastidii plena sunt, quam fructus vacua. Nam vt grauioris est concionatoris ecclesæ ex Theologia quæstiones interpretari, nonnumquam magno sapientiæ, & eloquentiæ mansuetioris condimento: Ita profecto has confectari morosius, vbi neque res, neque auditores postulant, multum habet vanitatis.

Longe etiam deterius faciunt adolescentes, qui ex Philosophiæ circulis recentes, si forte aliquid quod ad Philosophicam palestram attingat, inuenerint, in hoc excurrent, & cum per antiperistasin dixerint Catholicorum ardorem inter hæreticas prauitates augeri, tum explicabunt quid sit antiperistasis, & quid de ea veteres Philosophi senserint, & cum agerent in Euangelio de signis in sole & luna; tum erunt siderum meteororum rationes fusius explicandæ: hæc enim leuius delibata, vbi & res ita postulare videtur, habent aliquid gratiæ, & doctrinæ, contra putidius inculcata, non modo non delectant aures auditorum, sed oratorum produnt infantiam.

Nec minus ridiculi essent, qui ad ostentationem Rhetoricæ, notarent inter concionandum quod essent tropi, & figura Prophetarum, crebroque dicerent, hoc esse metaphoram, illud antonomasiam, istud verò streptolyton. Omnino enim si quæ occurrunt concionatori ex varijs scientijs, aut artibus obiter perstringenda, nunquam sunt more scholastici interpretis enucleanda curiosius.

De popularibus.

CAPVT XIX.

Concionatores populares.

Oronidem his ideis imponat popularitas, præclara certè virtus dicendi, & maior ad conciliandos animos, quam quicquam nutet, est sermonis quædam ad hominum sensus accommodata facilitas, quæ rebus, & verbis, si non instructa curiosus, fuit tamen omnino beatius.

Cauere autem popularitatem, cum humili-

tate dictionis confundas: humiliter siquidem loqui rudes possunt, populariter dicere, non nisi nauis oratores dici possunt. Proficiscitur enim hæc virtus à felici ingenij fecunditate, & magna quadam industria cui continuis exercitationis labor quasi cumulus accesserit.

Populares autem eiusmodi ferme sunt. Primum ingenio illustri, facili, copioso, ad omnes motus flexibili lautum habent scientiæ instrumentum, quod & si minimè (propter hoc genus dicendi populare) videatur imperitus. Tamen si quis propius consideret, facile deprehendet eos magnarum artium semibus orationem, mentemque perspetam habere. Prudentes omnino sunt, & morum, studiorum, affectuum, consuetudinumque humanarum peritissimi, & acri vt plurimum *parata*, quæ rerum imagines tanto seruet tenacius quanto exceperit felicitus. Verum supra cæteros industria polleat mirabili, qua & intimos hominum sensus, quos videntur, statim delibant, & ipsi quasi Protei, non quidem ad caliditatis flexus & illecebras, sed ad hominum salutem procurandam in omnes vertunt formas, *Omnia pene omnibus facti*. Idcirco in regendis hominum animis, quibus nihil est ferè morosius, omnium mihi videntur felicissimi. Dicunt argumentis, non tam speciosis, quam fructuosis, magnum habent rerum delectum, dispositionem aptam, & concinnam, dictionem felici quodam profluvio æqualiter fusam, non grandem & cothurnatam, sed neque humilem, aut strigosam, aut attritam, præciantur aptè, narrant dilucidè, præciantur acriter, mouent etiam potentius. In conformatione imaginum, & descriptionum sunt mirifici, quamquam nihil affectant puerilius, in similibus ingeniosi, in ethopejs & moratis orationibus regnant: Actione sunt non molli & curata, & polita ex schola, sed quæ multum libertatis, & sui iuris habeat. Vocem autem in tam varios flexus, & modulos concidunt, vt non vna loqui persona videatur, præcipue si quid moratum narrant. Tunc enim videntur soli scenam exhibere varijs colloquijs verborumque velitationibus distinctam, quod fit vt sine fastidio, longe aliter quam cantores audiantur.

Et de Idea quidem satis: nunc si quis à me querat, quæ dicendi ratio perfectissima sit, eam esse arbitror, quæ à vitijs seiuncta, earum quæ supra commemoratæ sunt virtutum maiorem temperiem habeat. At vero quia operosa res

vnum

vnun præstare in omnibus, idcirco rarissimum est absolutum omni ex parte nancisci concionatorem.

Nunc talem fuisse Chrysostrum son- tendemus, & cum duabus maximè rebus vis concionatoris contineatur, virtute, & elo- quentia; Diuum nostrum in vitroq; magnum libet ostendere.

Chrysostrum magna mens magna eloquen- tia seminarium.

C A P V T XX.

Primum & maximum magnæ illius elo- quentiæ seminarium est magnæ cuius- dam mentis excitata perfectio, quam in S. Chrysostrum fuisse per insignem dictorum factorumque constantiam, splendor, & veritas, clarissimis monumentis testatum posteris reli- quere. Certè quamdiu his corporum com- pagibus tenemur inclusi, mentem cœlestis au- ræ particulam videre non possumus, ex quo fit, vt qui ex hominum contubernio discedunt, antequam quidpiam effecerint, quo diuinos illos sensus quibus altissima quæque ingenia dicuntur esse reserpta, posteris aliqua ratione delibandos traderent, vitam nullis eruditio- nis, aut virtutis coloribus impressam, tanquam Mathematicorum inanem lineam videantur confecisse.

Animus in hac vi- ta duobus coloribus pingitur.

At verò qui se clarissimarum virtutum no- bilissimarumque artium ornamentis locuple- tarunt, ij profecto iure existimantur, non in aere pinxisse, sed ætatem quasi illustrem tabu- lam exquisito colorum flore descripsisse, vt mentem ipsam, quam cernere aliter non pos- sumus, in aspectu ponerent. Duo sunt autem præcipui colores, quibus se in hac vita cœle- stis pingit animus, virtus, & sapientia, quas in S. Chrysostrum singulares & propè diuinas admiramur.

Chrysostrum pietas, & consociatio cum Deo.

C A P V T XXI.

Atque vt eas quas sacris oratoribus ne- cessarias imprimis virtutes prudentis- simi viri iudicant, obiter attrecte-

mus, certè suauis cum Deo consociatio appa- ratissimis cœlestium rerum delibuta volupta- tibus, summi illius ætheris instar esse creditur, cuius motu cæterarum virtutum quasi stella- rum perpetuæ conuersiones, per fixas hône- statis leges gloriosissimè decurrunt.

Fuit autem hæc virtus in Chrysostrum non obscura, cuius animus perpetua rerum di- uinarum contemplatione quasi catenis aureis religatus, hærebatur origini suæ Deo, & nullum habebat cum terris commercium, nisi quod aut huius mortalitatis necessitas extorque- bat, aut regina virtutum factorumq; omnium charitas præcipiebat. Mentem quippe quasi purissimi nitoris speculum nullis rerum hu- manarum sordibus iafuscatum æterno numi- ni prætendebat, vt eius radijs collustratus, quod è cœli duxisset contubernio, hoc cum- lata quadam mensura spargeret in terras. Quamobrem eo ipso tempore, ea ætate, qua iuuenes calcato virtutis fœdere præferoces per medias voluptates indomitæ permotibus veluti quadrigis inuehantur, is vt vitam sum- marum artium præsidij, contra vim impo- tentis adolescentiæ muniret, non se ijs quibus frui poterat delicijs addixit, sed intra mona- sterij septa conclusus, in hac fragili corporis argilla cœpit Angelorum vitam cœlestesque delicias meditari.

Totus nempe erat in vigilijs, totus in ora- tionibus, totus in maximarum rerum com- mentatione, hinc illa lux, illa sapientia, ille ar- dor concionum, illæ lachrymæ, quas vbertim hominum flagitia deplorans effundebat. Præ- terea quod ad sancti viri pietatem indicandam non mediocriter facit, vt erat in Diuum Pau- lum ardentissima quadam charitate, eius effi- giem in eo ipso loco habebat, vbi sancti cor- puseculum continuis laboribus atque vigilijs confectum (fuit enim somni inter cæteros parcissimus) quiescere solebat. In hanc ille imaginem, cum Pauli epistolas perlegeret, oculis atque animo defixus, quasi ipsum viuum, atque spirantem intueretur consule- bat, alloquebatur, orabat, exosculabatur. Quanti autem orationis studium fecerit, & quo animi ardore in cæteros propagari volue- rit, testantur ea quæ posteris reliquit con- scripta de orando Deo monu- menta.

Act. A- post. ho- mil. 44. D. Pauli imago.

Damasc. orat. 1. de imaginib. Baron. an. 407. 14.

Chry-